

Két dél-dunántúli nyelvatlaszról

SAJTOS JÓZSEF, Sárvíz menti nyelvatlasz. MNyTK. 220. Bp., 2004. 46 lap + 102 térkép
KIRÁLY LAJOS, Somogy–zalai nyelvatlasz. MNyTK. 223. Bp., 2005. 190 lap + 217 térkép

1. A nyelvatlaszokkal való foglalkozás, a nyelvatlaszokra építő nyelvföldrajzi gondolkodás egy évszázados múltra tekint vissza Magyarországon. A XX. század második felében elkészült nemzeti nyelvatlaszunk, „A magyar nyelvjárások atlasza” és ennek romániai párja, „A romániai magyar nyelvjárások atlasza”, melynek kiadása befejezés előtt áll. Velük egyidejűleg megjelent több mint húsz kisebb, úgynevezett regionális atlasz, határainkon innen és túl.

Tekintsünk vissza röviden a kezdetek korszakára! A Magyar Nyelvtudományi Társaság és folyóirata, a Magyar Nyelv a közelmúltban ünnepelte fennállásának századik évfordulóját. Nagyon tanulságos kézbe vennünk a Magyar Nyelv első kötetét, és keresni benne a huszadik század elejének nyelvészeti törekvéseit, helyzetértékeléseit vagy határozottan megfogalmazott céljait. Miközben a témák és kutatási területek meglepő sokszínűségével, változatosságával találkozunk, azt is tapasztalhatjuk, hogy ez idő tájt az erőteljes történeti érdeklődés mellett az élőnyelv, a népnyelvkutatás ugyancsak a figyelem előterében állt. „Különös gondot fogunk fordítani a népnyelv és az egyes nyelvjárások megismertetésére, valamint nyelvtörténeti adatok gyűjtésére is” – írja SZILY KÁLMÁN, a Társaság első elnöke és folyóiratának első szerkesztője 1905 januárjában a „Mit akarunk?” című bevezetőjében (MNy. 1905: 2). A feladatok kijelöléséhez már a Magyar Nyelv első kötetében részletes helyzetértékelést olvashatunk ERDÉLYI LAJOSTÓL „Nyelvjárásaink ügye és teendőink” címmel (291–305, 337–49), de tervekről, feladatokról, módszerekről rövidebb formában az első évfolyamkötetnek szinte minden népnyelvi tárgyú írása említést tesz.

Különösen becses számunkra ZOLNAI GYULA „Tájszók gyűjteménye” című sorozatának bevezető része, amelyben értékes adalékokat találunk nemcsak a népnyelvkutatás fellendítése, hanem azon belül a nyelvföldrajzi irány megalapozása, külhoni mintáinak felmutatása dolgában. Idézzünk tehát tőle néhány idevágó szakaszt!

„A Nyelvtudományi Társaságra nagy és fontos föladat vár azon céljának keresztülvitelében, melyet az alapszabályok 3. §. e) pontja így fejez ki: »rendszeresen szervezi és intézi a népnyelvnek minden irányban való átbuvárlását.« Nagy mulasztása ugyanis tudományosságunknak, hogy a népnyelv tanulmányozásában nem vagyunk ott, a hol lehetnénk és lennünk kellene. [Bevezetés.] A népnyelv tanulmánya nálunk ma is csak szórványos foglalkozás és sokszor mindenben meg sem bízható műkedvelők adataival kell beérnünk, kik rendszeres megfigyelés és gyűjtés helyett inkább csak a föltűnő különösségeket jegyzik össze. A nyugati nemzeteknél e tanulmányt tudvalevőleg *nyelvjárástársaságok* vezetik rendszeresen. A francia nyelvjáráskutató társaságnak folyóirata van, mely a kérdésre vonatkozó munkásságot irányítja és eredményeivel beszámol. A társaság székhelye Párizs, azonban a vidéknek minden fontosabb helyén kerületi bizottságok is működnek. Ily rendszeres kutatások tették csak lehetővé, hogy *Gilliéron* és *Edmont* egyes vezérszók szerint az egész francia nyelv területét földolgozták s kutatásaik eredményét egy nagy nyelvjárási térképgyűjteményben (*Atlas Linguistique de la France*) másfél ezernél több lapon állítják egybe. Minden egyes lap egy-egy külön szónak 650 helyről följegyzett adatait mutatja be. A németeknek több folyóiratuk is van, a mely a nyelvjáráskutatásnak nagy fontosságú ügyét szolgálja [...], s egyik tudósuk, *Wenker*, kérdőívekre begyűlt 40,000 felelet alapján állítja össze a német nyelvjárások sajtóságainak térképeit. [Bevezetés.] Minálunk, fájdalom, alig történt eddig valami a *népnyelv állandó és rendszeres tanulmánya* érdekében” – zárja rövid körképét ZOLNAI (MNy. 1905: 90), majd utal ez ügyben tett akadémiai felszólalására. „Talán e sürgető fölszólalás is hozzájárult ahhoz – folytatja ZOLNAI –, hogy két év múlva [...] megjelent a *Felhívás Nyelvtudományi Társaság alapítására*” (uo.).

ZOLNAI, akit nem dialektológusként, hanem a „Magyar oklevél-szótár” befejezőjeként, sajtó alá rendezőjeként és munkássága fő iránya alapján nyelvtörténészként tart számon a tudománytörténet, zseniális érzékkel hívta fel a figyelmet az európai dialektológia két kiemelkedő alakjára, Jules Gilliéronra és Georg Wenkerre, az első francia és német nemzeti atlasz megalkotóira, akik hosszú időre meghatározták nemcsak saját nyelvük geolingvisztikai kutatását, hanem a magyar nagyatlasztervek elsődleges inspirálói is voltak. A honi sikerek és kudarcok nagymértékben összefüggtek azzal, hogy a német vagy francia mintákhoz igazodtunk-e, illetve azzal, hogy a nagy tekintélyű külföldi mintákat hogyan alkalmaztuk magyar viszonyokra.

Szeretném felhívni még a figyelmet a Magyar Nyelv ugyanezen első évfolyamának egy másik, korát megelőző tanulmányára, „A keleti székelység nyelvjárási térképe” címűre (MNy. 1905: 446–54), amely HORGER ANTAL tollából való. Az írás tizenhárom nyelvjárási jelenség elterjedésével foglalkozik a keleti székely területen, de a jelenségeket nem külön térképlapokon, hanem egy közös áttekintő

térképen ábrázolja, ahol sajátos grafikai megoldású izoglosszavonalak szemléltetik a térbeli elkülönülést. Ha a szóban forgó jelenségeket külön-külön térképre vetítjük, előttünk áll az első magyar regionális atlaszkezdemény, amely ha HORGER terveivel összhangban folytatódott volna, nemzetközi viszonylatban is a legkorábbi regionális atlaszok közé tartozhatott volna. Öt év nyarainak embert próbáló gyűjtő és feldolgozó munkáját összegzi ez a szerénynek tűnő tanulmány és térkép, de meggyőződésem, hogy nagy szerepet játszott abban, hogy HORGER vérbeli dialektológussá váljék, aki mind a néprajzi adatok gyűjtésében és feldolgozásában, mind pedig az ezzel összefüggő elméleti és módszertani kérdésekben lényegbe vágó tapasztalatokra tett szert. Több elvi megállapítása, nézete – például a nyelvföldrajzi adatoknak a nyelvjárásleírásban és a tipológiában, továbbá a településtörténetben való felhasználásáról – ma is előremutató.

HORGERnek a székely nyelvátlasz megvalósítására vonatkozó tervei sajnos nem váltak valóra, sőt hasonló regionális nyelvföldrajzi kísérletre is egy negyed évszázadot kellett várni. CSÜRY BÁLINTnak az 1929-ben publikált tanulmányáról van szó, melynek címe: „A tiszaháti és ugocsai nyelvjárás nevezetesebb sajátosságai” (MNY. 1929: 11–6). Az itt közölt térkép csak hat jelenséget ábrázol, szintén izoglosszavonalas elkülönítéssel, de több mint 50 kutatópont bevonásával. CSÜRY – HORGERhez hasonlóan – tervbe vette e munka folytatását, egy a Szamoslát és Bihar megye területére eső regionális atlasz elkészítését, ám egyéb elfoglaltságai, majd korai halála megakadályozták a kivitelezésben.

Nem kísérte siker PAPP ISTVÁN kezdeményezését sem, aki német mintára, a Debreceni Egyetem német szemináriumára mellett létesített Fonetikai és Nyelvatlasz Intézetre támaszkodva próbálta elindítani egy általános nemzeti atlasz munkálatait. Az 1929-ben megkezdett vállalkozás hamar kifulladt, mert sem a személyi és anyagi támogatás, sem az alkalmazott módszerek nem voltak megfelelőek. Bebizonyosodott, hogy a WENKER által meghonosított levelező módszer és az ugyancsak tőle származó mondatátíró adatrögzítés, melynek során helyi értelmiségiek közönséges helyesírással, előre megalkotott mondatokat fordítottak át általuk kiválasztott adatközlőkkel helyi nyelvjárásba, magyar közegben működésképtelen, megbízhatatlan gyűjtési eljárás.

Közvetve azonban a sikertelen próbálkozások is hozzájárultak az őket követő atlaszok sikeréhez, hiszen utánuk már a francia módszer továbbfejlesztett változatai kerültek előtérbe. Ezek alkalmazása során professzionális gyűjtők gondos adatközlő-választást követően szakszerű fonetikus lejegyzéssel rögzítik a kérdőívvel kikérdezett szavakat. Hogy hány gyűjtő vesz részt a munkában, azt többek között a vállalkozás méretei, anyagi és tárgyi feltételei határozzák meg. Az atlaszok tervezésének egyik kulcskérdése tehát a kutatópontok kijelölése és a kérdőív összeállítása. Mindkét tervezési mozzanat tartalmaz mennyiségi és minőségi (dialektológiai) szempontokat. Magyar viszonylatban mind az egy gyűjtős, mind a több gyűjtős módszerre számos példát találunk, legalábbis a regionális atlaszok csoportjában, hiszen a nagy nemzeti atlasz – magától értetődően – csapatomunkát kívánt meg.

A kísérletezések kora, azaz a XX. század első fele után, amelybe a BÁRCZI GÉZA által irányított 40-es évekbeli próbagyűjtések is beletartoznak, a második világháború utáni évek teremtettkék meg az első komoly feltételeket az atlaszkészítésre. Az 1949-ben megalakuló akadémiai Nyelvtudományi Intézet tervei közé iktatta és folyamatos támogatásban részesítette „A magyar nyelvjárások atlasza” munkálatait, egészen a publikálásig bezárólag (a hat kötet 1968 és 1976 között jelent meg, a mutató pedig 1980-ban).

A nagyatlaszsal párhuzamosan megindult néhány hazai és határon túli regionális atlasz tervezése és kivitelezése is. Közülük először VÉGH JÓZSEFnek az „Őrségi és hetési nyelvátlasz”-a jelent meg 1959-ben. Az a körülmény, hogy VÉGH JÓZSEF komoly nyelvjárás-kutatói előismeretekkel került a nyelvátlasz csapatába, és ott jelentősen bővíthette dialektológiai tapasztalatait – a kérdőív-készítéstől a kutatóterület kiválasztásán és a gyűjtési technikán át egészen a térképkészítés nyomdatechnikájáig – biztosította számára egy jó regionális atlasz elkészítésének szellemi alapját. VÉGH atlasza sokak számára mintául szolgált, de kevesek számára adatott meg, hogy atlaszukhoz tanulmánykötetet mellékeljenek, a térképeiken pedig elegáns kartográfiai megoldásokat alkalmazva túllépjenek az egyszerű adatbeírásról, vagy hogy összesítő lapokat is csatoljanak.

2. Ugorjunk most egy nagy ugrással az első teljes regionális atlaszról az utolsókra, KIRÁLY LAJOS „Somogy–zalai nyelvatlasz”-ára (a továbbiakban: S–ZA.) és SAJTOS JÓZSEF „Sárvíz menti nyelvatlasz”-ára (a továbbiakban: SmA.)!

Mint említettem, a S–ZA. regionális alkotás, más szóval ha a *nagyatlasz* – *kisatlasz* terminológiát használjuk, a kisatlaszok közé tartozik. Ha azonban a regionális munkák között vizsgálódunk, helyét feltétlenül a relatíve nagyobbak között találjuk meg. Az egy híján száz kutatópont, amellyel KIRÁLY LAJOS műve büszkélkedhet, tiszteletre méltó szám, s ha a romániai magyar nyelvatlasztól mint sajátos helyzetű alkotástól eltekintünk, csupán az egyesített székelyföldi atlasz előzné meg a bejárt települések vonatkozásában (I. GÁLFFY MÓZES – MÁRTON GYULA, Székely nyelvföldrajzi szótár. Akadémiai Kiadó, Bp., 1987. 7–19). Ha viszont figyelembe vesszük, hogy a 301 székely kutatópont három kéziratoss atlasz, a Csík–gyergyói, udvarhelyszéki és háromszéki között oszlik meg, akkor az egy atlaszra eső átlagos településszám hozzávetőlegesen száznak vehető. Ebben a viszonyításban tehát a S–ZA. lényegében a székelyföldiek kategóriájába esik. Azt se feledjük, hogy míg a székely atlaszok csapatmunkával készültek, a kolozsvári egyetem magyar tanszékére támaszkodva, addig KIRÁLY LAJOS lényegében egyedül (ill. családi segítséggel) csinálta végig nemcsak a terepmunkát, hanem a feldolgozást és a kiadás előkészítését is.

A regionális atlaszok következő csoportjába azok sorolhatók, amelyek félésszáz körüli kutatópontot foglalnak magukba. Ezt a listát a szilágysági vezeti, amely a maga 67 kutatópontjával a tekintélyesebbek közé tartozik, de utána ismét egy somogyi jön, a BALOGH LAJOS – KIRÁLY LAJOS-féle, állathangutánzó igéket, hívogatókat és terelőket tartalmazó munka, kerek 60 településsel. A közeli vidékeket bemutató nyelvföldrajzi művek közül említsük meg RÓNAI BÉLA zselici és VÉGH JÓZSEF őrsegi és hetési atlaszát; az előbbi 56, az utóbbi 47 települést vizsgál. (TEMESI MIHÁLY részben még kiadatlan ormánsági atlasza 39 kutatópontot számlál.)

Néhány, még említetlen határon túli regionális atlasz számai csökkenő sorrendben: moldvai csángó atlasz 46, bácskai atlasz 39, kárpátaljai 36, bánáti 31, Nyitra-vidéki 26, muravidéki 20 stb. (Csak érdekességként jegyzem meg, hogy a sor végére a Brassó vidéki Hétfalu és a jugoszláviai székelytelepek atlasza kerül 7, illetve 5 településsel. Ilyen kevés kutatóponttal általában nem szokás atlaszt készíteni, de itt mindkét esetben sajátos helyzetű nyelvjárásszigetek számbavételéről van szó.) – Az előzőekhez hasonlóan számszerűsíteni lehetne a kérdőívekben szereplő tételeket is, de ezúttal elégedjünk meg annyival, hogy a S–ZA. a maga 280 egységével nem tartozik a sereghajtók közé. (Az más kérdés, hogy nem szükséges minden tételről önálló térképlapot készíteni.)

A mennyiségi mutatók után szóljunk néhány tartalmi és formai kérdéstről is. – Egy készülő atlasz számára kulcsprobléma nemcsak a kutatópontok száma, hanem a vizsgálandó terület földrajzi határainak, valamint a nyelvi jelenségek körének kijelölése is. A területkijelölés igen gyakran történelmi, néprajzi, közigazgatási vagy természetföldrajzi határok mentén fut (l. pl. Kárpátalja, Székelyföld, Moldva, Szilágyság, Ormánság, Bácska, Bánát, Muravidék stb.), így a nyelvész elvileg át is háríthatja ezt a részfeladatot más szakemberre, például egy néprajzosra. De még a néprajzilag viszonylag jól körülhatárolt Őrség, Hetés, Zselic esetében is gondot okozhat az, hogy milyen szélesebb keretbe szükséges beleilleszteni a kiválasztott kistájakat a nyelvföldrajzi vizsgálat érdekében, hiszen nem mindig látható előre, hogy a nyelvjárási izoglosszák hogyan viszonyulnak a természeti, néprajzi, közigazgatási tájhatárokhoz.

KIRÁLY LAJOST mindenekelőtt a nyelvjárási jelenségek ütközőzónái érdekelték, ennél fogva a területkijelölés alapja elsődlegesen nyelvi-dialektológiai volt. Úgy kellett tehát a kutatópontok körét meghatározni, hogy a leendő térképek fókuszában a nyelvjárási releváns jelenségek területi harca, megoszlása álljon. Ehhez alapos előtanulmányokra volt szükség, főleg a nagyatlasz lapjainak forgatásával, illetőleg a korábbi és az aktuális treptapasztalatok felhasználásával. Amint atlaszának elkészült térképei látványosan bizonyítják, ez a nagy gonddal végrehajtott többlépcsős munka kiválóan sikerült, hiszen az izoglosszák nyalábjai a kiválasztott gyűjtőterületen sűrűsödnek, zömmel a történelmi megyehatárok közelében. Ahhoz persze, hogy az atlaszlapokon izoglosszákat lássunk, a szerzőnek vállal-

nia is kellett ilyenek meghúzását. KIRÁLY LAJOS vállalkozókedvét jelzi, hogy ezt a kevesek által célul tűzött, már inkább a feldolgozáshoz sorolható műveletet számos térképén elvégezte. A jelenségek megrajzolása közben támadt fontosabb gondolatait már egy korábbi könyvében közzétette (Jelenség-határok a Dél-Dunántúlon. MNyTK. 186. Bp., 1990.). Ez a mű azóta a magyar nyelvöldrajzi szakirodalom sokat idézett alapművévé vált.

A sűrű kutatópont-hálózat nemcsak lehetővé teszi a nagyatlaszban ábrázolt jelenségek egészen pontos nyomon követését, hanem tudatosan célozza is, ezért – eddigi atlaszaink között egyedülálló módon – olyan integrált térképlapokat is találunk a műben, amelyek keretét a nemzeti atlasz dunántúli fele adja, benne a Somogy–zalai kutatóterülettel. Efféle egyesített atlaszlapokra nagy szüksége lenne a dialektológiának, sokszor nem csupán a területi pontosítás, hanem az elemi tisztánlátás érdekében is. Elég arra utalnom, hogy az országnyi méretű romániai magyar nyelvterületen a nagyatlasz munkatársai (BENKŐ LORÁND és LŐRINCZE LAJOS) – közismert nehézségek folytán – csupán 22 településen gyűjthettek, de a hézagpótló romániai nyelvátlasz is csak a magyarországi kutatópont-sűrűséget tudta megközelíteni, ezért nem nélkülözhetjük majd a helyi kisatlaszok (pl. a szilágysági, székely, csángó stb.) együttes tanúságtételét. Ezek birtokában kell például megírunk a Moldva és Partium közötti hatalmas terület korszerű nyelvjárás-tipológiáját.

Ami a létező nyelvjárás-tipológiák pontosítását illeti, KIRÁLY LAJOS saját atlaszára támaszkodva itt is tett egy lépést előre. Szükíteni tudta ugyanis azt az átmeneti sávot, amelyet IMRE SAMU jelölt meg „A mai magyar nyelvjárások rendszere” (Bp., 1971. 333) című könyvében a zalai és közép-somogyi nyelvjárástípus között. Így jött létre a zalai terület újragondolásával a kelet-zalai csoport.

Az egyes jelenségek elterjedésének követését jól szolgálja a változatos szemléltető apparátus, amely DEME, VÉGH és IMRE bevált technikáját viszi tovább. Ha pedig a kutató nem a területi, hanem a nyelvi-nyelvjárási jellegzetességek alapján kialakított adatscsoportok szerint kíván vizsgálni, illetve a grafikai jelek helyett újból magukat a szavakat kívánja a térképre helyezni, fellapozhatja a mellékelt nyelvöldrajzi szótárat. Ez az adattár jó alapot nyújt egy remélhetőleg nem távoli számítógépes feldolgozás számára, ahol egy digitális adatbázisban integrálódhatnak például a Dunántúl nyelvjárási atlaszai, és barátságos kereső és térképező programok segítik a sok ezernyi adat gyors, egyénre szabott és sokoldalú felhasználását.

KIRÁLY LAJOS műve kiváló nyelvészeti forrásmunka, amely messze túlmutat a nyers adatközlésen, hiszen gondos kartográfiai megoldásaival máris „tálalja”, mintegy tálcán kínálja a jelenségeket a feldolgozás számára, sőt kísérő tanulmányaiban maga is számos értékelő, magyarázó észrevételt tesz. Ezek során természetes egységbe kerül a nyelvjárás tan a néprajzzal, a település- és népiségtörténettel.

3. Méreteit és vállalásait tekintve szerényebb, de egy kistáj, a dunántúli Sárvíz vidéke nyelvjárás- leírása szempontjából mégis fontos művel gazdagította a dialektológia szakirodalmát SAJTOS JÓZSEF. A szerző a tájhoz, a helyi emberekhez sok szállal kötődő tanárember, aki nemcsak saját pályáját irányította a népnyelvkutatás, a nyelvi hagyományörzés felé, hanem tanítványokat is nevelt, akikkel megszerettette szüleit, nagyszüleit nyelvét, tudatosítva bennük ezeket az értékeket.

A szerző szívós és módszeres munkával sajátította el a tudományos anyaggyűjtés módszertanát, és maga is bekapcsolódott a szakmai közéletbe: cikket írt, konferenciákon szerepelt. Eközben egyre alaposabban megismerte szülőföldje nyelvjárási sajátosságait, és hosszan érlelte magában egy regionális nyelvátlasz tervét. A szűkebb hazát ez esetben egy folyónak, a Sárvíznek a vidéke adja. Ennek két partján helyezkedik el az a 26 település, amely a kutatópontok hálózatát alkotja. Közöttük 4 olyan van, amely a nagyatlasznak is gyűjtőpontja volt.

De nemcsak a kutatópontokban, hanem a kiválasztott kérdésekben is van átfedés az MNyA.-val: a 102 kérdésből 62 a nagyatlaszból van átvéve. Így az összehasonlítás, a szélesebb horizontú kitekintés lehetősége csökkenti azt a hiányérzetet, amely minden, kis területre összpontosító atlasz forgatása közben felmerül a kutatóban. Sajnos olyan integrált térképlapok, amelyeket KIRÁLY LAJOS műveiben láttunk, amelyek a regionális atlasz gyűjtőterületét egy nagyobbba illesztik bele, nincsenek. Mivel

azonban ilyenek utólag is bármikor, bárki által előállíthatók, figyelmünket arra kell irányítanunk, hogy a gyűjtés és prezentálás mennyire részletes és gondos. Az előbbire vonatkozóan a munka lezárulása után maga a szerző is végzett számításokat. A nagyatlással közös kutatópontok lexémáinak és variánsainak összevetése után kiderült, hogy a regionális gyűjtés közel dupláját hozta felszínre a nyelvi változatoknak.

Mennyiségi tekintetben tehát megnyugtató az eredmény. Az a sok alaki és lexikai variáns, amely egy-egy kutatóponton feltűnik, jelzi az adatfeltárás mélységét. Nem ritka az olyan eset sem, hogy a szavak már nem férnek el a térképen, hanem a megjegyzések rovatóba szorulnak. Túllépve a mennyiségi kritériumokon az is figyelemre méltó, hogy milyen sűrűn találkozzunk zárójelekkel minősített adatokkal. Ebben a vonatkozásban a regionális atlaszok között SAJTOS JÓZSEF munkája párhát ritkító mű. A kerek, szögletes és csúcsos zárójelek kiterjedt használata, amelyek az adatok régies, újszerű vagy ritka előfordulására utalnak, a nyelvjárási lexikográfia új követelményeit is jelzik.

Végül, de nem utolsósorban: elismerést érdemel az adatok ábrázolása is. Az adatbeírás egyik térképről sem marad el, ugyanakkor kiegészül az eléjük illesztett grafikai jelekkel, amelyek általában segítik a tipizálást. (Gond akkor van, ha sok és változatos adat van a térképen: ilyenkor a jelek sokfélesége már inkább zavaró. Efféle problémák természetesen minden szemléltető atlaszban előfordulnak.) – A térképekhez (a szokásos mutatókon és egyéb filológiai szerelésen túl) elemző fejezetek is csatlakoznak. Különösen tanulságosak voltak számomra a nyelvjárás belső mozgását, átalakulását, köznyelviessülését elemző részek, továbbá a környező tájak regionális atlaszaival való összevetések. A kíséző szövegben és a térképeken egyaránt maradtak tipográfiai egyenetlenségek, de összességében a technikai kivitelezés megfelelőnek mondható.

4. Tudománytörténeti bevezetőm élén hivatkoztam ZOLNAI GYULÁRA, aki a megalakuló Magyar Nyelvtudományi Társaság egyik fontos feladatának tekintette a nyelvjárási gyűjtések szervezését és összehangolását. Nos a Társaság jelenleg is hirdeti népnyelvi gyűjtőpályázatokat – önkéntes gyűjtőknek –, és a legsikeresebbeket díjazza is. S bár atlaszok és szótárak összeállítását önállóan nem vállalja, ezek megalkotásához és publikálásához folyamatos segítséget nyújt. Örömmel mondhatjuk el, hogy mindkét ismertett atlasz a Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai sorozatban, a Társaság szakmai támogatásával jelent meg.

Végezetül hadd idézzem ismét a száz évvel ezelőtti HORGER ANTAL: „Hosszú fáradságnak rövid eredményét mutatom be e térképen a magyar nyelv ügye iránt érdeklődő közönségnek. [...], de minden testi fáradságot könnyen elviselhetővé tett az a remény, hogy valamicskével talán sikerül gyarapítanom a magyar nyelvről való ismereteinket. [Bekezdés.] S én azt hiszem, hogy ez a reményem teljesült. Mert sikerült nemcsak e vidék nyelvjárási sajátosságait meghatároznom, hanem – a mi talán még fontosabb eredmény – kutatásaim folyamán a nyelvjárások életére, egymáshoz való viszonyukra és osztályozásuk módjára vonatkozólag is több elvi fontosságú megfigyelést tehettem.” (MNY. 1905: 446.) E ma is friss gondolatok jegyében ajánlom a szakemberek és érdeklődők figyelmébe a két ismertett atlaszt.

JUHÁSZ DEZSŐ